

Metsalinnud ja metsapoliitika

Renno Nellis ja Veljo Volke

Keskkonnaministeerium algatas eelmisel aastal metsaseaduse muutmise, mis on vallandanud üldisema arutelu Eesti metsade teemal, näiteks selle üle, kas Eesti metsamajandus on säästlik ja milline on metsade ühiskondlik väärtus. Viimastel kuudel on Eesti metsapoliitika olnud pidevalt ühiskonna huviorbiidis. Ilmunud on kümneid artikleid ning metsast on räägitud tele- ja raadiosaadetes. Metsaseadus ise on praegu teatud mõttes vahefinišisse jõudnud. Seadusemuudatusega kavandatud kuuse raievanuse alandamise kompenseerimiseks võetakse lähiaastatel range kaitse alla 27 000 hektarit salu- ja laanemetsi. Selleks on keskkonnaminister algatanud viie uue kaitseala moodustamise, millega on suur töö siiski veel ees. Samuti ei tehta kavandatud raieingimuste leevendusi kaitsemetsades.

Uusimatel andmetel raiutakse Eestis ca 10,4 miljonit tm puitu aastas ja meie metsade netojuurdekasv ehk majandamiseks kasutatav määr on ligikaudu 11,8 miljonit tm. Viimaste aastate areng viitab edaspidisele puiduressursi kasutamise kasvule, sest juba lähiaastatel prognoosib puidutööstus lisanduvaks toorme vajaduseks 3–4 miljonit tm puitu aastas. Ühtlasi on käimas elektrituruseaduse muutmine, mis võimaldaks Auvere elektrijaamas põletada kuni 3,4 miljonit tm/a, ja Tartu lähiste planeeritakse suurt puidurafineerimistehast, mille toorme vajadus on kuni 3 miljonit tm/a. Kõik see toob kaasa raiemahu kasvu, mis ei aita kaasa metsaelustiku, sh lindude seisundi säilimisele ega paranemisele, vaid hoopis jätkuvalt halvendab seda.

Kasvav raiemaht mõjutab metsalinnustikku nii otseselt kui ka kaudselt ning lindude arvukus reageerib elupaikade kadumisele või kvaliteedi muutumisele võrdlemisi kiiresti. Eesti Ornitoloogiaühing koostas esimese ülevaate, mille järgi viimase 33 aasta jooksul on

Pöialpoiss on üks okasmetsadega seotud liike, kelle arvukus on tublisti vähenenud.

FOTO: ANDRUS ABEL

meie metsalinnustik vähenenud keskmiselt 0,5% ehk 60 000 linnupaari võrra aastas (vt www.eoy.ee/node/999). Pikemaid kirjeldusi metsalinnustikus toimunud muutustest saab lähikuudel lugeda ajakirjade Hirundo ja Eesti Loodus veergudelt. Ühtlasi jätkatakse metsalindude kadumise põhjuste analüüsimist.

Metsalinnustiku vähenemise põhjusi on terve hulk, sest liikide arvukust mõjutavad paljud tegurid, näiteks peale otsese metsaraie veel ohud rändteedel, kliimamuutused ja maaspesitsejate puhul röövluskoormus. Lageraie kõrval avaldab linnustiku arvukusele ja sigivusele mõju ka hooldusraie, pesitusaeagne raie, raiest tingitud elupaiga kvaliteedi halvenemine (nt noorte metsade osakaalu suurenemine, metsamaa killustumine) jms. Eesti-siseste põhjuste domineerimisele viitab paiksete liikide suurem arvukuse kahanemine võrreldes rändsete liikidega. Samuti jääb kiiremini vähemaks okasmetsadega seotud linde, sest okasmetsade pindala on viimase kahekümne aasta jooksul vähe-

nenud ligi 20% ja need alad on asendunud valdavalt lehtpuumetsadega.

Kuidas tagada, et metsades lindude arvukus säiliks? Selleks tuleb rakendada mitmesuguseid abinõusid, eelkõige: (1) algatada ennetähtaegselt metsanduse arengukava muutmine, mis põhineks nüüdisaegsetel teadmistel, arvestaks tasakaalustatult kõigi ühiskonnarühmade huve ja vajadusi ning tagaks Eesti metsade säästva majandamise, sh raiemahu netojuurdekasvu piires; (2) kehtestada kevadsuvine raierahu nii riigi- kui ka erametsades lindude pesitusperioodil 15. aprillist 15. juulini; (3) soodustada tasakaalustavate elustikusõbralike majandamisviiside kasutamist ja FSC sertifikaadi ulatuslikumat rakendamist erametsades ning tagada nende järgimine riigimetsas.

Eestis võiks kasutada valdavalt nn poollooduslikku metsamajandust, kus hooldusraiet tehakse vähe. Looduslikult arenenud metsades on elurikkus suurem ja majandusmetsad koos kaitsealade võrgustikuga toetavad sel juhul paremini üldise mitmekesisuse säilimist.

Kas tuvi või turteltuvi?

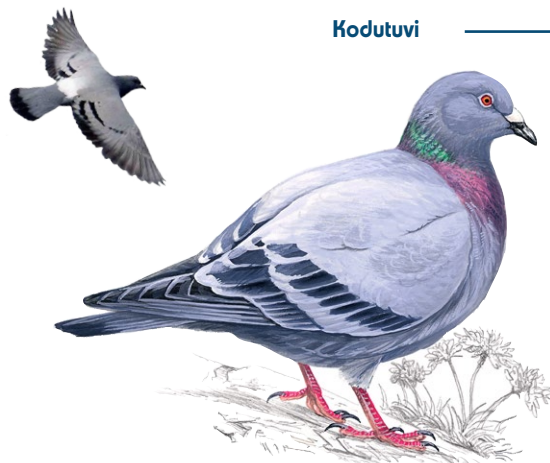
Meelis Uustal

Maailmas on teada 320 tuviliste selt-
si liiki, kellest Eestis on kohatud vaid
kuut. Kesk-Aasia päritolu suur-turtel-
tuvi (*Streptopelia orientalis*) on Eestis
nähtud ainult üks kord. Šansid koha-
ta meie kahte tänavust aasta lindu tur-
teltuvi ja kaelus-turteltuvi ning nende

kolme tavalisemat sugulast on seevastu
päris head. Aga kuidas neil vahet teha?

Igäüks meist on kodutuvidega lähe-
dalt kokku puutunud. Kujutame hästi
ette tema umbkaudset suurust, väi-
kest pead ja ümarat kehakuju. Seepä-
rast on ta hea „šabloon“ teistegi tuvi-

liikide määramiseks, sest juba suuruse
järgi saab vahet teha tuvidel ja turtel-
tuvidel. Nimelt on tuvid alati kodutu-
vi mõõtu või suuremad, turteltuvid aga
kodutuvist alati pisemad, saledamad ja
silmatorkavalt pikema sabaga.

Kodutuvi

KEHAKUJU:	ümar
PÕHIVÄRVUS:	palju värvusvorme
KAELALAİK:	puudub
HÄÄLITSUS:	kudrutamine
ELUPAIK:	asulates

Kodutuvi (*Columba livia f. domestica*) on looduslikust kaljutuvist are-
tatud inimkaasleja, keda võib aasta ringi kohata nii linnasüdames
kui ka alevites ja külates. Sulestik on tal väga varieeruv ja kirju, kuid
valdavalt siiski tuvihall. Kaela ja puguala suled on roheline metalli-
läikega, kuid musta ega valget laiku kaelal pole. Lendaval kodutulil
on suurepärase määramistunnus, mis meie teistel tuvidel puudub:
valge pärani-puula ehk saba ja alaselja üleminekukoht.

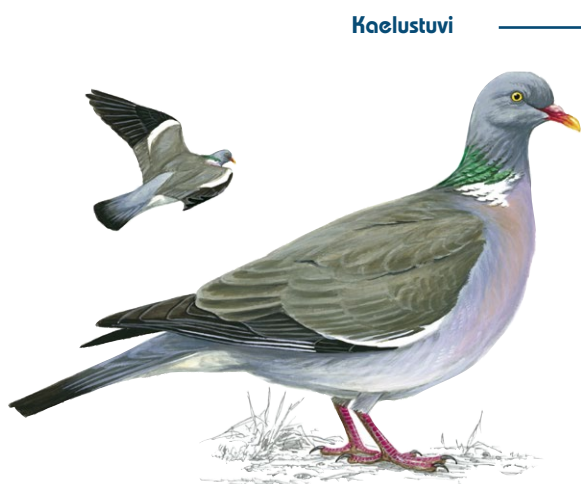
FOTO: RICHARD CROSSLEY

Õõnetuvi

SUURUS:	kodutuvisuurune
KEHAKUJU:	ümar
PÕHIVÄRVUS:	hall
KAELALAİK:	puudub
HÄÄLITSUS:	oigav ja kiire rütmiga „oo-ue... oo-ue... oo-ue“
ELUPAIK:	metsamaastik

Õõnetuvi (*Columba oenas*) võib olla kodutuviga äravahetamiseni sar-
nane, kuid tal on näha kaks musta ähmast tiivavööti ja keha tooni
hall pärani-puula (mitte valge!). Kui õnnestub teda lähedalt jälgida,
siis on näha ka mustad silmad (kodutulil oranžikad). Kõige tõenäö-
lisem on teda kohata märtsis-aprillis, kui rändelt saabunud õõnetuvid
otsivad seemneid maanteede servadest ja põldude lumevabadelt lai-
kudelt. Tema vaikset oigavat laulu õnnestub metsades kuulda harva,
kuid ühegi teise linnuga seda segi ajada on keeruline.

Kaelustuvi

SUURUS:	kodutuvist suurem, pigem varesesuurune
KEHAKUJU:	suur ja jässakas
PÕHIVÄRVUS:	hall
KAELALAİK:	valge
HÄÄLITSUS:	viiesilbiline „uugutamine“
ELUPAIK:	metsamaastik, väikesearvulisena kõikjal

Kaelustuvi (*Columba palumbus*) on metsa- ja talumaastiku lind, kuid
teda võib päris sageli kohata ka parkides ja kõrghaljastusega äärelin-
nades. Kaelustuvi ehk meigas ehk metstuvi on Eesti suurim tuvi. Ta
on tuvihall, kodutuvist märgatavalt suurem ja jässakam. Suuruse kõr-
val on oluline määramistunnus valge laik kaelal (noorlindudel puu-
dub!) ja lendaval linnul kaugele nähtavad laiad valged laigud tiiba-
del. Kaelustuvi on rändlind, kes saabub meile märtsi lõpus ja aprilli
alguses ning lahkub oktoobri lõpuks, mõni üksik talvitab. Ta on üks
meie arvukamaid ja häälekamaid tuvisid, kelle huikavat laulu pee-
takse tihti öökulli häählitsuseks.

JOONISTUSED: MIHE LANGMAN/RSPB-IMAGES.COM

Kaelus-turteltuvi

SUURUS:	kodutuvist väiksem, musträstast veidi suurem
KEHAKUJU:	sale ja pika sabaga
PÕHIVÄRVUS:	hallikasbeež
KAELALAIK:	must
HÄÄLITSUS:	„guguu-guk... guguu-guk“, alati kolmesilbiline, rõhk teisel silbil
ELUPAIK:	peamiselt maa-asulad

Kaelus-turteltuvi (*Streptopelia decaocto*) võiks suuruse poolest võrrelda musträstaga, kellest ta on veidi suurem. Ta on hallika-creemjasbeeži sulestikuga ning üks olulisimaid määramistunnuseid on kitsas must poolvõru kuklas. Tema kolmesilbiline laul meenutab justkui rikkis kägu – selle järgi saab seda eristada kaelustuvi palju võimsamast viiesilbilisest laulust. Siiski tasub aasta linnu kodulehelt nende laulud üle kuulata. Kaelus-turteltuvi on väikesearvuline inimkaasleja, keda kohtab sagedamini alevites ja väikelinnades. Suurem osa meie asurkonnast on rändne, kuid kuni sadakond isendit jääb siia ka talvitama. Kes tahab kaelus-turteltuviga kindla peale kohtuda, sel tuleb võtta ette reis meie kaelus-turteltuvide pealinna Kuressaarde.

Turteltuvi

JOONISTUSED: MIHE LANGMAN/PSPB-IMAGES.COM

SUURUS:	kodutuvist väiksem, musträstasuurune
KEHAKUJU:	sale ja pika sabaga
PÕHIVÄRVUS:	pruun
KAELALAIK:	must (lähedalt musta-valgevöödiline)
HÄÄLITSUS:	„turrr... turrr... turrr...“
ELUPAIK:	metsa- ja põllumaastik

Turteltuvi (*Streptopelia turtur*) on musträstasuurune metsa- ja põlluservade lind, kes saabub meile aprillis-mais Aafrikast. Linnades-alevites teda ei kohta, pigem hoiab ta inimestest eemale. Tema sulestikus on ülekaalus pruunid, mustad ja oranžid toonid. Nagu kaelus-turteltuvilgi on tal kaelal must laik, mis lähemalt vaadates on mustavärviline. Turteltuvi hääl on ilmeksimatult äratuntav vaikne nurrumine „turrr... turrr...“, mida võib kuulda aprillist juulini.

Anna teada turteltuvide vaatlustest

Kutsume kõiki linnuvaatlejaid teada andma oma tänavustest kaelus-turteltuvide ja turteltuvide vaatlustest. Selleks on aasta linnu kodulehel www.eoy.ee/turteltuvi/ avatud võrguandmebaas.

Selle eesmärk on koguda detailsemaid andmeid mõlema turteltuviliigi elupaigakasutuse kohta. Soovitame ka kõigil eElurikkuse andmebaasi kasuta-

jatel sisestada oma vaatlused turteltuvi andmebaasi, sest muidu jääb osa vajalike andmeid teadmata, näiteks täpne elupaik ja tegevuskoht. Ajas toimuvate muutuste jälgimiseks palume sisestada ka korduvvaatlusi ühest ja samast kohast, kuid mitte sagedamini kui iga kümne päeva tagant.

Turteltuvi.

FOTO: VALERI ŠISEBATOŃ

Kaelus-turteltuvivid. FOTO: ARNE AIDER**Armastusluule konkurs**

Turteltuvivid on armastuse ja truuduse sümboliks. Viiteid sellele leidub nii vanaaja mütoloogias kui ka piiblis. Ka armunuid võrreldakse ju tihti just turteltuvidega. Seepärast korraldab Eesti Ornitoloogiaühing käesolev aasta linnule pühendatud armastusluule konkursi. Konkursile on oodatud luuletused, mis räägivad armastusest või turteltuvidest kui puhta ja omakasupüüdmatu armastuse sümbolitest. Luuletused peavad olema eesti keeles, pikkusega kuni 40 rida. Iga autor võib konkursile esitada kaks enda loodud ja

varem avaldamata luuletust. Tööd tuleb saata hiljemalt 15. septembriks aadressil thea.perm@gmail.com. Lisada tuleb autori nimi, vanus, e-posti aadress ja telefoninumber.

Võistlustöid hinnatakse kolmes vanusekategorias: kuni 10-aastased, 11–17-aastased ning 18-aastased ja vanemad. Saadetud töid enne konkursi lõpptähtaega ei avaldata. Pärast konkursi lõppu on korraldajatel õigus luuletusi avaldada ja esitada avalikus ruumis, internetis, trükistes jm. Luulevõistluse žürii esinaine ja auliige on Leelo Tungal. Lisateave: peakorraldaja Thea Perm, thea.perm@gmail.com, 5561 5116.

„Suvine aialinnupäevik“ jätkub

Meelis Uustal, „Suvise aialinnupäeviku“ koordinaator

Eesti Ornitoloogiaühingu pikaajalise rahvateaduse projekti „Suvine aialinnupäevik“ neljas hooaeg on alanud. Tänavu saab igaüks oma aia linnupäevikut pidada 1. märtsist 8. oktoobrini. Aita Sinagi koguda andmeid meie aedades pesitsevate lindude leviku ja pesitsus- edukuse kohta! Uuri lähemalt veebilehelt www.eoy.ee/aed.

„Suvine aialinnupäevik“ on praegu seks kasvanud üheks Eesti populaarseimaks rahvateaduse projektiks. Kolme aastaga on osalejate arv kahekordistunud ning veebipäevikutesse kirja pandud liigikirjete arv kolmekordistunud. Eelmisel aastal osales aialinnuvaatlustel 920 inimest, kes panid kirja 27 200 vaatlust. Üha tihedam loodusvaatlejate võrgustik suudab koguda aina rohkem vaatlusandmeid lindude ja teiste loomariühmade leviku, fenoloogia ja käekäigu kohta, mille saamine muul viisil oleks keeruline. Suur tänu kõigile linnusõpradele!

2016. aasta aialinnupäeviku tulemusi üle-eelmise aasta omadega võrreldes selgub, et linnuliike kohati keskt

miselt 1,9 võrra rohkem (33,9 liiki aia kohta), kuid pesitsusjuhtusid (6,1) ja pesitsevaid liike (3,9) oli aedades veidi vähem. Ühtekokku kuulsid-nägid vaatlejad oma aiast eelmisel aastal 198 linnuliiki.

Kõige sagedamini kohatud lindude seas väga suuri muutusi 2016. aastal ei toimunud. Suurima tõusu tegi leevike, keda Eestis nähtigi eelmisel kevadel tavapärasest rohkem. Hea aasta ei olnud kaugränduritel: tipust kukkusid välja ööbik ja suitsupääsuke.

Kuigi 2016. aasta kevad polnud nõnda varajane kui 2015. aastal, saabusid linnud keskmiselt ikkagi pigem samal ajal ja mõned isegi veidi varem. Üllatas must-kärbsenäpp, keda nähti juba aprilli esimeses pooles.

Aedades pesitses eelmisel aastal kokku 78 liiki linde, kellest sagedasimad olid kuldnokk, rasvatihane ja linavästrik. Seitsme sagedasima pesitseja järjekord on tabelis samaks jäänud, kuid tabeli teises pooles võib näha muutusi. Nende põhjusi on siiski raske aimata.

Eelmine aasta oli eriti soodne leevikestele. Fotole on jäänud noor isaslinde. FOTO: MILVIA KESSLER

Vastuolulisi suundumusi oli nii suluspesitsejatel kui ka avapesitsejatel, nii paigalindudel kui ränduritel.

Väga hea aasta oli eelmise aasta linnul rasvatihasel, kes pesitses suve jooksul sageli kaks korda ja pesast lendas välja keskeltläbi 5,9 poega (tunamullu 5,2). Põldvarblasi pesitses aedades varasemast veidi vähem, kuid see-eest olid neilgi tavapärasest suuremad pesakonad. Tubli aasta oli ka kuldnokkadel.

Kuid oli ka kaotajaid. Lähirändureid metsvinti ja linavästrikku kohati aedades vähem ning neid jäi ka märksa vähem pesitsema. Linavästrik pesitses suve jooksul kuni kahel korral ning pojad lahkusid pesast ajavahemikus 28. maist 2. septembrini. Vähem poegi oli must-kärbsenäpil ja kehvapoolne aasta oli ka suitsupääsukesel. Rahvuslinnu keskmine poegade arv oli vaid 4,14, kuid pesitsusjuhtusid oli aias isegi pisut rohkem kui tunamullu, vastavalt 2,9 ja 2,7.

Eelmisel aastal sündis mitu aialinnupäeviku rekordit. Ühest Viljandi- maa Tarvastu valla aiast kuuldi-nähti 128 liiki linde! Järgnesid aiad Karula (120) ja Kambja vallas (113). Üle saja linnuliigi kohati veel kahes Pärnumaa aias. Ühes Suure-Jaani valla aias pesitses 35 liiki linde ning aias oli 81 pesitsemisjuhtu. Seegi on uus aialinnupäeviku rekord. Palju liike pesitses ka ühes Kambja (31) ja Käina valla aias (23). Üle 50 pesitsemisjuhu oli veel neljas suures taluaias.

Põhjalikumalt kokkuvõtet nii aialindudest, loomadest ja kimalastest kui ka taimede ja putukate fenoloogiast saab lugeda „Suvise aialinnupäeviku“ kodulehelt 2016. aasta aruandest. „Suvist aialinnupäevikut“ toetab Keskkonnanvesteeringute Keskus.

Tavalisemate aialindude pesitsussagedus (% vaatluskohtadest) ning keskmine pesitsuste arv aias 2015. ja 2016. aastal.

Liik	Pesitsemisagedus (%)		Pesitsusjuhtude arv		Liik	Pesitsemisagedus (%)		Pesitsusjuhtude arv	
	2016	2015	2016	2015		2016	2015	2016	2015
Kuldnokk	55,6	54,4	2,4	2,3	Piiritaja	15,0	14,5	1,7	1,9
Rasvatihane	49,3	42,8	1,6	1,4	Metsvint	13,8	20,5	1,3	1,4
Linavästrik	38,6	41,0	1,3	1,3	Vares	13,0	9,5	1,0	1,1
Must-kärbsenäpp	27,4	29,3	1,4	1,4	Punarinde	10,7	8,5	1,2	1,1
Suitsupääsuke	25,1	25,1	2,9	2,7	Rohevint	10,7	14,1	1,2	1,2
Põldvarblane	21,0	23,3	1,8	2,1	Koduvarblane	9,2	8,5	1,9	1,5
Musträstas	19,3	22,3	1,4	1,3	Lepalind	7,8	8,5	1,1	1,0
Hallrästas	19,3	15,9	1,9	1,6	Kanepilind	7,5	7,1	1,2	1,3
Sinitihane	15,6	19,1	1,1	1,1	Puukoristaja	7,5	8,8	1,0	1
Hall-kärbsenäpp	15,0	19,8	1,3	1,3	Räästapääsuke	7,5	10,6	3,8	2,3

Talvine aialinnuvaatlus 2017

Arne Tuule, talvise aialinnuvaatluse koordinaator

27.–29. jaanuaril toimunud kaheksandal talvisel aialinnuvaatlusel osales 2624 linnusõpra 1863 paigast üle Eesti. Nagu vaatluse nimele kohane, tehti 95% vaatlustest aedades, ligi 5% parkides ja kümnel juhul kalmistul.

Kolme vaatluspäeva jooksul loeti kokku 57 757 lindu 64 liigist. Vaatluskohas kohati keskmiselt 31 lindu ehk möödunud seitsme aasta keskmisega võrreldes 13% vähem. Kõige tüüpilisem lindude hulk vaatluskohas ehk mood kahanes 17% võrra 14 linnuni. Tänavune kohtamissagedus oli möödunud seitsme aasta keskmisega võrreldes väiksem ligi kahel kolmandikul linnuliikidel, isendite arv vaatluskohas jäi keskmisest allapoole ligi pooltel linnuliikidel.

Sellise languse põhjuseks võib pida da pehmet ja väga lumevaest talve. Linnud külastavad toitmiskohti raskete ilmaoludega rohkem ja soodsas ilmaga vähem. Loendustulemused kajastavadki lindude arvukust just toitmiskohtades, sest 92% vaatluspaikades toideti tänavu linde. Kümned vaatlejad andsid teada, et ei ole õige talve puudumise tõttu toitmist alustanudki ning paljud linnusõbrad toitsid linde oluliselt vähem. Seetõttu ongi näilise linnupuuduse põhjuseks hoopis lindude võime inimeselt abi otsimata looduslike toiduvarudega hakkama saada. Ühtlasi on see positiivne märk sellest, et soodsate olude korral ei sõltu nad lisatoitmisest.

Möödunud talve üllataja oli punarind, keda nähti koguni 76 isendit.

FOTO: AINAR UNUS

Kõige arvukam linnuliik oli kaheksandat aastat järjest rasvatihane, keda kohati 95% vaatluskohtades ja kes moodustas ligi kolmandiku kõikide lindude koguarvust. Rasvatihase kohtamissagedus oli pikaajalisest keskmisest küll pisut väiksem, kuid igas vaatlus-

kohas oli peaaegu üks tihane keskmisest rohkem. Ka ülejäänud poodiumikohad läksid samadele liikidele mis mullu: teise koha saavutas põldvarblane, kolmas oli rohevint. Kohtamissageduse arvestuses olid möödunud seitsme aasta keskmisega võrreldes suurimad langejad musträstas (–54%), leevike (–32%) ja rohevint (–27%), kuid nende liikide keskmine arvukus kohtamispaikades oli stabiilne. Kohtamissagedus kasvas arvukatest liikidest enim põhjatihasel (20%), salutihasel (21%) ja puukoristajal (22%).

Tavapärasest enam kohtusid vaatlejad tamme-kirjurähniga, keda nähti keskmisest poole rohkem – kokku 23 kohas. Pehme pikemate külmaperioodideta talv soodustas ka näiteks punarindade talvitamist. Seniste teadmiste järgi arvatakse meil talvitavat 10 kuni 100 lindu, kuid ainuüksi talvisel aialinnuvaatlusel nähti kokku 76 isendit 64 vaatluskohas, putuktoidulisele linnule omaselt enamasti rannikualadel.

Vähearvukatest ja põnevatest liikidest kohati tänavu kuut käblikut, ühte hallõgijat, vesipappi ja tetre. Esimest korda jõudis aialinnuvaatluse nimekirja metsis. Röövlindudest külastas vaatluskohti peale tavapärase raudkulli (46 lindu), hiireviu (7), kanakulli (6) ja värbkaku (4) ühes kohas veel merikotkas ja kodukakk. Ühte aasta lindudest – kaelus-turteltuvi – kohati neljas kohas, ühes neist lausa 9 lindu korraga. Turteltuvi ettearvatult ei kohatud, sest nemad on veel Aafrikas talvitamas.

Järgmine talvine aialinnuvaatlus toimub 26.–28. jaanuaril 2018.

Talviste aialindude kohtamissagedus (% vaatluskohtadest), keskmine lindude arv vaatluskohas ja loendatud lindude koguarv.

Liik	Kohtamissagedus (%)		Linde vaatluskohas		Lindude arv 2017
	2017	2010–2016	2017	2010–2016	
Rasvatihane	93	95	9,7	9,0	16828
Sinitihane	62	62	2,6	2,3	2980
Puukoristaja	44	36	1,8	1,7	1448
Hallvares	38	41	4,5	4,0	3178
Põldvarblane	35	38	9,5	10,8	6266
Rohevint	32	44	9,3	11,0	5576
Harakas	31	37	2,6	2,1	1481
Salu- e sootihane	30	25	3,0	2,7	1688
Suur-kirjurähn	26	29	1,2	1,3	603
Põhjatihane	26	21	2,5	2,5	1220
Leevike	24	35	4,5	4,4	2033
Koduvarblane	23	26	7,6	8,1	3294
Pasknäär	19	30	2,4	3,0	827
Musträstas	16	34	2,1	2,1	614
Hakk	11	13	9,8	7,6	1980
Kodutuvi	11	12	6,9	5,6	1367
Tutt-tihane	10	8	1,6	1,7	283
Hallpea-rähn	8	5	1,2	1,2	173
Musttihane	6	3	1,9	1,6	224
Ronk	5	4	1,8	2,1	170

Linnualade inventuurid 2015–2016

Riho Kinks, Joosep Tuvi

Eesti Ornitoloogiaühing alustas 2012. aastal Natura 2000 kaitsealade võrgustikku kuuluvate linnualade süstemaatilist inventeerimist, et tagada nüüdisaegsed teadmised vähemalt kaitsekorralduslikult oluliste liikide kohta (kokku 166 liiki) nendel aladel. Kõik loendused toimuvad selleks väljatöötatud standardse meetoodika järgi, mille alusel on edaspidi võimalik neid korjata ja tulemusi võrrelda. Suurematel linnualadel toimuvad loendused valitud prooviajaladel ja transektidel, mille järgi arvutatakse hinnang kogu ala kohta (vt ka Tiirutaja nr 23).

2015. aastal toimus inventuur järgmistel linnualadel: Saaremaal Kahtla-Kübassaare ja Koigi, Pärnumaal Luitemaa, Läänemaal Leidissoo, Kesk-Eestis Kõnnumaa-Väätsa, Lääne-Virumaal Ohepalu, Tartumaal Peipsiveere (Emajõe-Suursoo ja Piirissaar) ning Võrumaal Misso. 2016. aastal uuriti Ida-Virumaal Struuga luhtade haudelinnustikku, Harjumaal Pakri saarte haude- ja rändlinde ning Saaremaal Vilsandi ja Tagamõisa linnualade lindude rännet. Eelmisel aastal lõppesid ka kaks aastat kestnud uuringud kahel suurel ja olulisel linnukaitsealal: Soomaal kaardistati haudelinnustikku ning Alam-Pedja kaitsealal nii haude- kui ka rändlinde. Kahe aasta jooksul osa-

les välitöödel üle 50 inimese ja paljudel aladel ei ole nii ulatuslikku inventuuri varem tehtudki. Seetõttu on nii mõnegi liigi arvukus neil aladel osutunud mitu korda suuremaks või ka väiksemaks kui varem arvatud.

Üks Soomaa inventuuri olulisimaid järeldusi on see, et ala pole tähtis mitte ainult soode poolest, vaid tegu on ka ühe Eesti tähtsaima metsalinnustiku kaitsealaga. Näiteks pesitseb seal händkakke 45–50, värbkakke 30–35 ja karvasjalgkakke 10–15 paari. Ala on väga sobiv ka rähnidele, väike-kärbsenäpile, laanepüüle, kanakullile jt metsalindudele. Uue liigina on nii Soomaa kui ka Alam-Pedja kaitseala jõeäärsetesse metsadesse elama asunud tamme-kirjurähn, keda mõlemal alal on juba üle viie paari. Soomaa rahvuspark moodustati omal ajal soodekesksena. Sealne metsalinnustik vajab senisest rohkem tähelepanu ja paremat kaitset ning metsamajandamise piirangute laiendamist.

Muidugi on linnustikule väga tähtsad ka Soomaa kuulsad üleujutatavad luhad. Siin tuleb aga edaspidi tähelepanu pöörata kunagi rajatud ulatuslikule kuivendusvõrgustikule. Inventuur näitas, et veetase alaneb luhtadel väga kiiresti ja paljud linnud hülgavad seetõttu oma pesapaiga. Riikliku soode ja rabad linnustiku seire andmetel on Soo-

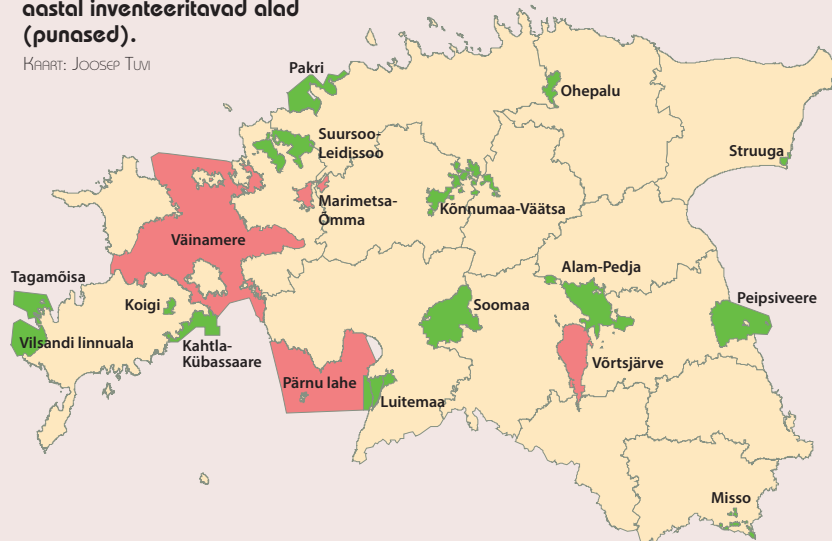
maa, Alam-Pedja ja teistes suurtes soodes üldiselt suurenenud mustsaba-vigle, kiivitaja, heletildri, rüüda jt arvukus, kuigi inventeeritud aladest näiteks Leidissoos on kurvitsaliste arvukus vähenenud ja mõni liik hoopis kadunud. Soomaa on Eesti kõige esinduslikum ala hallõgijale (üle 40 paari) ja väike-koovitajale, keda pesitseb seal isegi 150–190 paari ehk kuni kolmandik Eesti asurkonnast. Soomaa soodes on veel alles ka mõni niidurüdi ja tutkapaar.

Alam-Pedja kaitseala oli varemgi tuntud olulise rähni- ja kakualana, kuid uued arvukushinnangud on paljude liikide puhul varasemast veel mitu korda suuremad. Näiteks händkakke pesitseb Alam-Pedjal 30–35 ja värbkakke 15–20 paari. Mõlema liigi asustihedus on seal kaks korda suurem kui Eesti metsades keskmiselt. Valgeselg-kirjurähne pesitseb alal uue hinnangu järgi koguni 130–150 paari ja see on ilmselt tema kõige esinduslikum kaitseala Eestis. Alam-Pedja metsad on väga sobivad ka teistele rähnidele, väike-kärbsenäpile, laanepüüle ja öösorile. Nagu mujalgi Eestis on kotkaste riikliku seire andmetel ka Alam-Pedja, samuti näiteks Peipsiveere kaitsealal oluliselt suurenenud meri- ja kalakotka arvukus. Merikotkaid pesitseb Peipsiveere kaitsealal juba 10–12 ja Alam-Pedjal 9–11 paari, kalakotkaid vastavalt 6–7 ja 4–5 paari. Mõlemal alal pesitseb ka 2 paari kaljukotkaid.

Raastatel 2015–2016 uuritud linnualad (rohelsed) ja 2017. aastal inventeeritavad alad (punased).

KAART: JOOSEP TUVI

◀ Valgeselg-kirjurähnile meeldivad eriti Alam-Pedja ja Soomaa jõeäärset metsad. FOTO: REIN KURESOO

▶ Lage hooldatud luhaheinamaa on lindudele väärtuslik elupaik. FOTO: JOOSEP TUVI

Alam-Pedja kaitseala luhtadel toimunud loendustel paistis erilisel silma nende hooldamise positiivne mõju nii linnuliikide mitmekesisusele kui ka arvukusele. Hooldamata aladel on linnustik suuresti asendunud võsa- ja roostikuliikidega ning seal domineerib kõrkja-roolind. Luhtade hooldamise tähtsust näitas ka Struuga linnuala inventuur. Hooldamata alad on seal kaetud võsa, metsa ja tarnamätastega ning kaitsekorralduslikult olulistest liikidest esineb vaid täpikhuik. Alles kahe aasta eest uuesti hooldama hakatud linnuala keskosa luhal pesitses 2016. aastal aga juba 4-5 paari hänilasi ja kiivitajaid, mustsaba-vigle, punajalg-tilder jt. Kauem hooldatud aladel asuvad linnuala ainsad rohunepi- ja tedremängud ning ka rukkiräägud elavad eranditult vaid hooldataval aladel.

Vastuolulised olid tetrede inventuuri tulemused. Alam-Pedja looduskaitseala tedremängud olid väikesed ja palju registreeriti üksikuid kukkesid. Keskmiselt oli mängus 2,5 ja suurimas vaid 7 kukke. Ka suuremates mängudes asusid kuked suurte vahedega. Peaaegu samasugune tulemus oli Soomaal. Samas oli Leidissoos väga hea tedreaasta. Kukkede arvuks hinnati seal 200-250, koos samal linnualal asuva Läänemaa Suursooga koguni 600-700 kukke ehk vähemalt 10% Eesti asurkonnast. See on Eesti parim ja olulisim tedreala. Luitemaalt leiti inventuuri käigus uus ja seni tea-

Teder on Eesti soode ja põlislooduse üks tunnusliike.

FOTO: ERIC MANDRE

daolevalt ala suurim, 29 kukega mäng, kusjuures alles olid ka kõik vanad mängud. Suhteliselt väikesel Koigi linnualal Saaremaal loendati 65-70 tedrekukke ja väike tedreasurkond on isegi Pakri saartel. Tuleb ka mainida, et inventuuride ajal leiti kahelt alalt tedresoodest ilmselt fotograafide poolt sinna jäetud varjetelke ja jälgi, mis on taunitav.

Pakri saarte inventuur andis muidki põnevaid tulemusi. Seal oli erakordselt suur maas pesitsevate kurvitsaliste arvukus (mutsaba-vigle, suurkoovitaja, punajalg-tilder, kiivitaja jt). Seda

on soodustanud niitude karjatamise taastamine, kuid üks põhjusi võib olla ka saartele elama asunud ilvese perekond, kelle tõttu on sealt kadunud rebased, kährikud jt linde ohustavad väikekiskjad. Pakri saartel läheb väga hästi ka kõrvukrätsul ja soorätsul, keda pesitseb seal vastavalt 10-12 ja 3-5 paari. Üllatusena leiti karvasjalg-kaku pesakond. Samuti elab saarel palju öösorre. Inventuuri käigus ei nähtud aga ühtki krüüslit, keda Eestis on seostatud just Pakri saartega.

Luitemaa linnuala inventuur näitas, et see on kõige olulisem Eesti kaitseala õõnetuvile (30-50 paari) ja ilmselt ka Eesti uustulnukale lammitildrile (5-10 paari). Suurim positiivne üllatus oli rannaniidult leitud niidurüdi pesakond. See Eestis haruldaseks jäänud liik pesitses Luitemaal viimati 2004. aastal ja tegu on teadaolevalt ainsa elupaiga taasisustamisega Eestis. Rannaniidu õige hooldamine on Luitemaal säilitanud ka mõne pesitseva tutkapaari, keda on Eestis üldse veel vaid mõnikümmend. Luitemaalt on seevastu ilmselt kadunud üks ala tunnusliike kassikakk. Seda liiki ei leitud ka enam ühelteki teiselt kahe aasta jooksul inventeeritud kaitsealalt. See kinnitab senist teadmist, et kassikakk on kogu Eesti sisemaalt peaaegu kadunud ja liik on säilinud veel peamiselt rannikulähedastel aladel. Näiteks 2013. ja 2014. aastal inventeeritud Lahemaalt leiti viis kassikaku paari ja eelmisel aastal leiti esimest korda pesa pankrannikult (vt lk 9).

Nagu kassikakk nii on linnualadelt pesitsejana kadunud ka välja-loorkull, kelle väike asurkond on veel vaid

Väinamere linnuala suured rootalad on raskesti ligipääsetavad. Sel aastal on seal kavas linde uurida drooni abil. Foto Matsalu roostikust on tehtud 600 m kõrguselt.

FOTO: TIIR KAUUSTE

rändlindude inventuur toimub Pärnu lahe ja Võrtsjärve linnualal ning Eesti suurimal Väinamere linnualal, kuhu kuulub ka nt Matsalu rahvuspark, Silma looduskaitseala jt. Raskesti ligipääsetava Väinamere piirkonnades on kavas pesitsevate hallhanede ning teiste roostikuliikide loendamisel ja kaardistamisel Eestis esimest korda kasutada drooni abi.

Sellela saab täidetud 2012. aastal Eesti Ornitoloogiaühingu eestvedamisel püstitatud eesmärk kaardistada lüngad ja koguda usaldusväärsed alusandmed kõigi meie 66 Natura 2000 kaitsealade võrgustiku linnuala kohta. Nende seisundi ja muutuste jälgimiseks on edaspidi plaanis korraldada sama meetodikaga kordusloendused iga 12 aasta järel.

Kõiki linnustiku inventuure on toetanud Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Kirde-Eestis. Samuti on linnualadel märgatavalt vähenenud soo-loorkulsi arvukus, kes on üha enam kolinud kultuurmaastikule. Kõigilt viimastel aastatel inventeeritud aladelt on kadunud ka rabapüü. Üksikute lindude esinemist kahtlustatakse vaid leitud junnide järgi. Rabapüüid arvatakse Eestis

olevat üldse veel vaid 10–20 lindu.

Sel aastal toimub soolinnustiku loendus Lääne- ja Raplamaal Marimetsa-Õmma kaitsealal Õmma rabas, mille linnustikku pole seni uuritud. Põhjalik inventuur tehakse veel kolmel väga suurel ja olulisel linnualal: kaitsekorralduslikult oluliste haude- ja

Lindude pesaelu otse tuppa

Urmas Sellis ja Riho Kinks

Eesti on oma looduskaameratega üle maailma kuulsaks saanud. Ka sel aastal on võimalik lindude tegemisi toast arvutiekraanilt jälgida.

▶ Alates 2009., kodukaku aastast on veebikaamera olnud Läänemaal **kodukakkude** pesas. See on Eestis kõige kauem veebikaameraga jälgitud pesa. Kas seal elavad praegu veel algsed asukad Klaara ja Klaus, seda me ei tea, kuid linnud pesitsevad seal ka tänavu. 20. märtsil oli pesas kaks muna ja oodata on lisa.

▶ Alates 2012. aastast on olnud võimalik jälgida Ilmatsalu ja Sõmerpalu **kalakotkaste** pesaelu. Neis pesades on toimunud igasuguseid sebiooperi

möötu asju. Uued linnud on püüdnud pesa endale saada, vanad omanikud on sissetungijaid minema peletanud jms. Ilmatsalus on selle juures igal aastal ka pojad lennuvõimestunud, Sõmerpalus mitte igal aastal. Kalakotkad jõuavad Aafrikast oma pesakohale ilmselt aprilli esimeses pooles. Sõmerpalu kotka naabrimees kalakotkas Kalle oli viimastel andmetel veel Kongo jõe ääres.

▶ Tartu lähistel pesitseva **hiireviupaari** Mari ja Mihkli pesa juurde pandi kaamera viuaastal 2015. Sel kevadel nad pesaletulekuga ei kiirustanud, 20. märtsil pesa veel kohendatud polnud.

▶ Eelmisel aastal said oma kaamera Karula rahvusparkis elavad **must-toonaked** Kati ja Karl, kellel mullu oli kaks poega. Lõuna-Sudaanis talvitanud Karl on asunud juba koduteele ja oli lehe trükkimineku ajaks jõudnud Vahe- mere äärde. Pesapaigale jõuab ta arvata- vasti märtsi lõpus.

Sõmerpalu kalakotkas Mai valvab oma kahte poega. Ise on ta sündinud hoopis Peipsiveere looduskaitsealal.

FOTO: EOÜ PESAJÄRVI

▶ Eelmisel aastal sai oma pesakasti- kaamera ka aasta lind **rasvatihane**, kes kasvatas üles kaks pesakonda poegi. Sel aastal on tihane kasti ööbimiseks kasutanud, kuid lehe trükkimineku ajal toimetasid seal hoopis kuldnokad.

▶ Mullu vaatajate seas väga populaarse (pesakaamera striimi avati enam kui 10 miljonil korral!) Läänemaa **merikotkapaari** Uku ja Anna pesa saab jälgida selgi aastal, kuid kotkad ise on kolinud ilmselt uude pesa. Eelmise aasta sündmustest on väga hea kaheosalise video kokku pannud soomlane Tuomo Kallioniemi (otsi Youtube'ist „Life in white-tailed eagles' nest in Estonia“).

▶ Sel aastal on plaanis kaamera paigaldada **kahe uue liigi** pesa juurde, kuid jäägu need üllatuseks.

Satelliitsaatjaga lindude koduteed saab jälgida veebilehel <http://birdmap.5dvision.ee>. Kõigi lindude jm veebikaamerad koos vaatajate jutuforumiga leiad aadressilt www.looduska- lender.ee. Kõik linnude veebikaamerad on paigaldatud Eesti Ornitoloogiaühingu ja Kotkaklubi koostöös paljude vabatahtlike abiga ning seda tegevust toetab Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Kassikaku pesitsuspaik Ontika pangal.

FOTO: RENNO NELLIS

valt maas, üksikud pesitsused on olnud merikotka ja hiireviu pesas ning kahel korral spetsiaalsel pesaalusel. Lõuna-Euroopas seevastu pesitsevad kassikakud peamiselt kaljudel, mis on ka kõige turvalisem pesitsuskoht. Lätis on mitu paari teinud pesa Koiva jõe äärsetele liivakivikaljudele, mis sarnanevad Taevaskoja paljanditega.

Oleme kassikaku pesitsemist Põhja-Eesti pankrannikul viimasel kümnendil leida lootnud ja üksikute vaatluste põhjal ka kahtlustanud. Nüüd leidsime aga pesa kohast, kus kassikakke varem kohatud ei ole. Nad eelistavad pesa rajada kaljudele, mis avanevad lõunakaarde, kuid meie pankrannik on avatud põhja poole. See on ilmselt üks mikrokliimaatilisi põhjusi, miks pankrannik ei ole meil nende eelistatud pesitsuskoht.

Tõenäoliselt pesitseb Põhja-Eesti pankrannikul või Lõuna-Eestis liivakivikaljudel veel üksikuid kassikaku paare. Kuna kassikakk on jäänud Eestis väga haruldaseks (loe ka lk 7), siis on kõik teated tema vaatlustest, isegi ebakindla määranguga vihjed, oodatud liigi seirekoordinaatori aadressil renno.nellis@gmail.com või telefonil 5302 1377.

Kassikakk pesitsemise Eestis esimest korda kaljudel

Renno ja Rein Nellis

2016. a juunis leidsime metsalinnustiku loenduse käigus Ontika pangalt kassikaku pesa, mis on esimene selle liigi tõestatud pesitsusjuhtum pankrannikul. Pesa on kiveendi serva all ja jääb pangaaluse metsa puuvõrade ulatusse ning on seega hästi varjatud. Kassikaku pesitsus oli tõenäoliselt edukas.

Poegi maast me ei näinud, aga pesaava juures ja panga all oli palju saagijäänuseid. Ontika mererannikul on selle liigile võrdlemisi vähe sobivat toitu ja mitu leitud saakobjekti olid pigem erandlikud: rongapoeg, kõrvukräts, hiireviu, metskurvits ja halljänes.

Eestis pesitsevad kassikakud valda-

Linde saab kokku lugeda toast lahkumata

Renno Nellis

Tänapäeval saab linde lugeda ja jälgida mitut moodi, isegi toast lahkumata. Näiteks saab kevadisi saabujaid registreerida kotkaste jt liikide veebikaameratest, kus kuulda on ka tautahelid (www.looduskalender.ee, vt ka lk 8) ning rännet jälgida GPS-seadmete abil (<http://birdmap.5dvision.ee>). Isegi Google Street View on võimaldanud leida uusi väike-konnakotkaste ja kanakulli pesitsusterritooriume ning kohata muid huvitavaid linde.

Lisavõimalust pakub nüüd Maaameti uus ortofoto Eestimaast, mida igaüks saab vaadata aadressil <http://geoportaal.maaamet.ee> (seda saab kasutada ka WMS-teenusena ja *flash*-versioonis näeb ka vanemaid ortofotosid). Maaamet kasutab alates 2016. a kevadest lennukil uut digitaalset aerokaamerat, mis võimaldab teha senisest parema kvaliteediga ortofotosid. 2016. a tehti uued ortofotod Põhja- ja Lääne-Eestist. Kuna lendamine ja pildistamine toimus aprilli lõpus ja mai alguses, siis on neil hästi näha näiteks vee-elupaikades pesitsevate suurte valgete lindude pesad.

Läänemaal Sutlepa merel on hõbehaigru pesitsuskoloonia alates 2015. aastast, kuid pesitsuskoht on üliraskesti ligipääsetav ja kolooniat saab vaadata ainult õhust. 2015. a vaadeldi seal korraga 140 hõbehaigrut. Uus Maaameti ortofoto võimaldas hõbehaigru kolooniale esmakordselt pilku heita ja ka pesad kokku lugeda. Foto tegemise päeval ehk 3. mail 2016 oli selles koloo-

nias umbes 130 pesa ja linnud koloonias näha. See on ilmselt Eesti suurim hõbehaigru pesitsuskoloonia. Kokku on Eestis teada juba kümmekond pesitsuskohta.

Samuti on ortofotolt võimalik kokku lugeda kümnokk-luikede pesad, mis veest ja roostikust üsna selgesti eristuvad. Näiteks Sutlepa merel on näha kokku 115 pesa, osa neist küll kindlasti vanad.

Hõbehaigru koloonia Sutlepa merel.

FOTO: MAA-AMET

Kaldapääsuke si otsima!

Liis Keerberg

Alates mai keskpaigast on kõik oodatud osalema kaldapääsuke kolooniate kaardistamisel. Üheskoos püüame välja selgitada, kuidas sellel märkimisväärselt vähenenud arvukusega linnuliigil praegu Eestis läheb. Mida rohkem vaatlejaid ja infot, seda paremad on meie teadmised.

Kaldapääsuke looduslikud elupaigad on jõgede ja järvede kaldajärsakutes ning liivapaljandites. Inimtekkelisi elupaiku võib leida näiteks liiva- ja kruusakarjääride nõlvades, puistangutes, kaldavallides ja mullakuhjades. NB! Karjääri minekuks tuleb selle valdajalt luba küsida ning järgida ohutusnõudeid! Tavaliselt on karjääri käitusfirma telefoninumber infotahvilil kaevandusala sissesõidutee ääres.

Palume loendada linde ja nende pesakoopaid, vaadelda lindude tegevust ning teha ülestähendusi ka pesitsupaiga kohta. Võimaluse korral külas-

ta kolooniat kaks korda: mai lõpus või juuni alguses, kui linnud rajavad pesakoopaid ja munevad, ning juulis poegade toitmise ajal. Kahekordne vaatlus annab kindlamat infot selle kohta, kas koloonia pesitsus on õnnestunud või nurjunud näiteks pesakoopaid lahti kaevanud kiskjate või nõlva varisemise tõttu.

Vaatlusandmed palume sisestada veebirakendusse aadressil www.eoy.ee/riparia. Samalt aadressilt leiab huviline vajaduse korral ka ankeedi väljatrükkimiseks. Kui soovid paberankeeti, kuid ei saa seda ise trükkida, pöördu julgelt projektijuht Liis Keerbergi poole (liis.keerberg@eoy.ee, 520 8967).

Eesti Ornitoloogiaühingu kaldapääsuke uurimisprojekti rahastavad BirdLife Europe, Heidelberg Cement ja AS Kunda Nordic Tsement. Lisainfot projekti kohta leiab ühingu kodulehelt alateema „Projektid“ alt.

Kaldapääsukesed.

FOTO: CHARLES FLEMING / WWW.PBASE.COM/CHARLIE_FLEMING

Linnuvaatluse maailmarekord

Hollandlane Arjan Dwarshuis rändas kogu eelmise aasta mööda maailma, et näha võimalikult palju linnuliike. Ta külastas aastaga 40 riiki ja kohtas 6841 linnuliiki (IOC süsteemi järgi), kellest 258 ta ainult kuulis, teisi õnnes-

tus ka näha. See on umbes 65% kõigist teadaolevatest linnuliikidest ja tähistab uut maailmarekordit. Ühe päevaga õnnestus Arjanil näha kõige rohkem liike Keenias, üle 200. Kõige liigirikam riik oli Peruu, kus ta nägi 24 päevaga 1001 liiki, kellest üle poole olid sel aastal uued. Arjan kogus oma üritusega raha BirdLife Internationali programmile „Preventing Extinctions“. Eelmise maailmarekordi püstitas vaid aasta varem Noah Strycker, kes kogus aastaga 6042 liiki (Clements süsteemi järgi; vt Tiirutaja nr 33).

Arjan Dwarshuis röömustab Vietnamis viimase linnuliigi üle.

FOTO: ARJAN DWARSHUIS

Aasta linnu postmargid

9. veebruaril andis Eesti Post koostöös Eesti Ornitoloogiaühinguga välja aasta linnu postmargi, ümbriku, postkaardi ja eritempli. Margil on kujutatud turteltuvi, kaardil kaelus-turteltuvi ning ümbrikule on jõudnud mõlemad tänavuse aasta linnud. Eelmise aasta linnu rasvatihase mark sai filatelistide korraldatud aasta parima postmargi konkursil teise koha ning tervikasjade seas tunnustati rasvatihase komplekt esikoha vääriliseks. Kõigi nende kujundajaks on tun-

tud ja tunnustatud kunstnik Vladimir Taiger.

Pesakaamerad said tunnustuse

Tunnustuse võtsid keskkonnaministrilt (vasakul) vastu Urmas Sellis, Triin Lõetmaa ja Renno Nellis. FOTO: JAKE FARRA

19. jaanuaril Tallinnas toimunud piduõhtul kuulutas keskkonnaministeerium välja 2016. aasta keskkonnateo. Üldvõidu pälvis sel korral Läänemaalt pärit õpetaja Peeter Hermik, kes on Matsalu rahvusparki alal talguliste abiga taastanud ligi kümne hektari jagu puisniite. Peale peapreemia jagati ka tunnustusi, millest ühe said Kotkaklubi ja Eesti Ornitoloogiaühingu koostöös lindude pesaelu miljonite vaatajateni toovad pesakaamerad. Aasta keskkonnateo konkursi eesmärk on tunnustada neid, kes on oma tegude ja ettevõtmistega viimase 12 kuu jooksul kõige rohkem teinud keskkonna heaks. Konkurssi korraldab keskkonnaministeerium alates 2004. aastast. Eesti Ornitoloogiaühing on konkursil osalenud alates 2012. aastast ning on kolmel aastal saanud aasta keskkonnateo auhinna.

Olav Renno 85

Kui Olaviga kokku puutunud ornitoloogidelt küsida midagi tema iseloomustamiseks, tuleb kõigist juttudest välja, et ta on kõva naljamees, pealegi peene ja kohati isegi trükivalgust kartva huumoriga. Lähemad tuttavad teavad teda ka tubli põllumehe ja kanakasvatjana (millega ta küll enam ei tegele). Vanemad inimesed meenutavad Olavit Matsalu looduskaitseala ühe rajaja ja esimese direktorina, paljudele seostub tema nimi Eesti esimese haudelindude atlasega, mille koostamistöid ta juhtis. Viimased kümmekond aastat tegeleb Olav linnuraamatute tõlkimisega. Tema eestindatud on näiteks maailma parimaks määrajaks nimetatud Lars Svenssoni „Linnumääraja“. Samuti on ta endiselt aktiivne EOÜ juures tegutsevas Eesti linnunimetuste komisjonis. Oma elust rääkides kurdab Olav naljade vahele vaid seda, et mõne linnu laulu kõrv enam ei võta. 1992. aastal valiti Olav Eesti Ornitoloogiaühingu auliikmeks. Pikka interv-

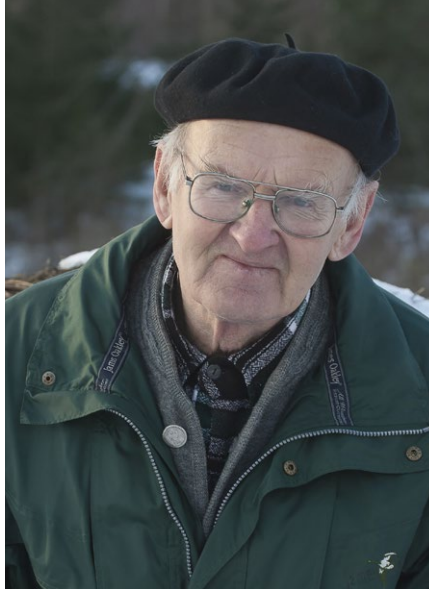

FOTO: INGMAR MUUSIKUS

juud Olav Rennoga saab lugeda ajakirja Eesti Loodus veebruarinumbrist. 23. märtsil kell 15 on kõik oodatud Olavi juubelile pühendatud näituse avamiseks Tartus Baeri majas (Veski 4).

Lahkus EOÜ auliige Endel Edula

12. jaanuaril suri armastatud linnutundja ja harrastusornitoloog, Eesti Ornitoloogiaühingu auliige Endel Edula. Ta sündis 1. detsembril 1928 Viljandi lähedal. Ametilt oli ta tisler ja tegi seda tööd kuni pensionipõlveni. Loodushuvi tekkis Endlil juba algkoolis karjapoisina elatist teenides. Linde õppis ta tundma omal käel, alles 33-aastaselt sai temast Eesti Looduseuurijate Seltsi ornitoloogiasektiooni kaastöötaja.

ja. Eriti huvitas teda lindude pesitsemise ja fenoloogia. Ornitoloogiaühingu arhiivis on üle 19 000 Endli saadetud pesakaardi 112 liigi andmetega! Tema uurimistöö tulemusi on kasutanud paljud elukutselised linnu-uurijad. Endel vaatles linde peamiselt Viljandi ümbruses, millest ta on kirjutanud ka raamatu „Koduümbruse linnud“. Tema juhatusel on linde tundma õppinud paljud Viljandimaa loodushuvilised.

FOTO: JAAK JAAKU

Nuputa

Ruumipuudusel on Tiirutajas mitu nuputamisesäesannet vahele jäänud. Viimase ülesande õige vastus oli koduvarblase (*Passer domesticus*) isaslind. Põldvarblasest on teda lihtne eristada halli pealae järgi. Koduvarblane on maailmas kõige laiemalt levinud linnuliik, kuid üha enam räägitakse tema arvukuse vähenemisest, ka Eestis. Praegu arvatakse meil pesitsevat 70 000–100 000 paari. Koduvarblased on siin aasta ringi. Õige vastuse eest saab auhinna Erko Kiisel. Siinsele küsimusele ootame vastust 10. maini aadressil riho.kinks@eoy.ee. Õigesti vastanute vahel loositakse välja raamat „Eesti lindude ränne“.

FOTO: IMRE MUSTO

Õnnitlused

Eesti Ornitoloogiaühing õnnitleb juubeli puhul ja tänab toetuse eest:

Õneke Hermaste	50
Anne Tamm	55
Kati Lepp	55
Neeme Sihv	55
Ene Riiberg	60
Sergei Kolon	60
Galina Kinks	65
Väino Pöld	65
Õie Voll	70
Aime Laidna	75
Eha Majas	75
Toivo Hakman	75
Tõnis Muru	75
Lembi Kibe	80
Mall Hiimäe	80
Enno-Ilmar Allikmäe	85
Alma Roos	90

Osale

■ 26. märts on **linnade linnuvaatluspäev**. Osalemiseks tuleb leida vähemalt üks kaaslane ning endale meelepärane Eesti linn ja ajavahemikus kella 5-st 13-ni sealt üles leida võimalikult palju linnuliike. Iga kirjapandud liiki peab kuulma või nägema üle poole võistkonna liikmetest. Tulemused tuleb edastada juba samal päeval hiljemalt kell 16 aadressil tarvo.valker@gmail.com või selle võimaluse puududes telefonil 5393 2684. Linnade linnuvaatluse tulemuse-na selgitatakse välja varakevade kõige liigirikkam Eesti linn. Täpsemad reeglid leiad EOÜ kodulehelt.

■ 1. aprillil kell 11–15 toimub Tartu loodusmajas ja selle pargialal 14. **LinnaLinnuLaupäevak**. Seal saab tutvuda lindude erisuguste pesakastidega ja juhendaja abil ka ise pesakasti meisterdada, samuti juhiseid selle ülespanekuks, hooldamiseks jm. Korralda-

takse mängu ja teisi tegevusi lastele, linnuvaatlus jm. LiLiLa toimub koostöös Eesti Ornitoloogiaühinguga. Osalemine on tasuta, toetab Tartu linnavalitsus. Lisateave: aire.orula@teec.ee, 509 3784.

■ 15.–16. aprillil on traditsioonilised **lihavõtte linnuvaatluspäevad**. Kutsume kõiki neil päevil kevadet nautima ja linde vaatlema. Osalemiseks võib ringi vaadata oma aias või minna lähemale või pikemale linnuretkele. Ülevaate tegemiseks palume kirja panna kõik tuttavad kuulnud ja nähtud linnuliigid

JOONISTUS: CHINTIS LINDGREN

Linnuhuvilised soovivad

Linnuplakatid

Möödunud tihaseaasta lõpetuseks andis Eesti Ornitoloogiaühing välja kolm suurt linnuplakatit. Üks neist tutvustab Eesti tihaseid, teine annab juhiseid pesakastiehituseks ja kolmas aialindude talviseks toitmiseks. Plakatid on mõeldud õppevahendiks loodusmajadesse, koolidesse jm. Vaata www.eoy.ee/rasvatihane/meened/trukised.

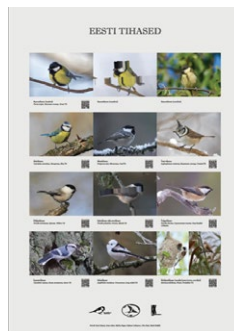

Eesti loodus

Eesti Looduse jaanuarinumbri pikem kaanelugu tutvustab üht tänavuse aasta lindudest, kaelus-turteltuvi, ning annab juhiseid Eesti tuviliikide eristamiseks. Ajakirjast saab lugeda veel talvisest aialinnuvaatlusest ja kokkuvõtet eelmisest linnuaastast. Ajakirja veebruarinumbri on pikem intervjuu EOÜ auliikme Olav Rennoga, märtsinumbri tutvustatakse psaknääri.

Eesti Jahimees

Ajakirja Eesti Jahimees aasta viimases numbris ilmus ilmselt viimane osa pikemast mõttevahetusest metssea mõju üle metsisele. Käesoleva aasta esimesest numbrist saab lugeda mõlemast aasta linnust, metsise telemeetriauringute esimestest tulemustest ning tedremängu vaatlemisest ja pil-distamisest.

ja nende ligikaudse arvu ning edastada tulemused hiljemalt 21. aprilliks Eesti Ornitoloogiaühingule. Seda saab teha veebiankeedis aadressil www.eoy.ee või saata postiga aadressil Veski 4, 51005 Tartu.

■ 25. aprillist 20. maini kestab **jöelin-nuseire** hooaeg. Selle käigus kogutakse teavet peamiselt kaheksa tavalisema vooluveekogudel pesitseva linnuliigi kohta. Osalema ootame kõiki, kes läbivad jõel, ojal või kraavidel pikemaid lõike jalgsi või veesõidukiga. Seire kodulehel tuleb kaardile märkida läbitud lõigu algus- ja lõpp-punkt, teel kohatud uuritavad liigid ja lindude arv. Vaata lähemalt www.eoy.ee/joelinuseire.

■ 13. mai on **tornide linnuvaatluspäev**, millega tähistatakse rahvusvahelisi rändlindude päevi. Sel päeval ootavad vaatlustornides üle Eesti juhendajad, et huvilistega koos linde vaadelda ning rääkida lindude rändest. Osaleda võib ka omal käel endale sobivas vaatlustornis. Ühtlasi selgub Eesti linnurikkaim vaatlustorn. Lähem teave ilmub aprillis EOÜ kodulehel jm.

■ Eesti Ornitoloogiaühingu avatud **suvepäevad** toimuvad sel aastal 17.–18. juunil Läänemaal Noarootsi poolsaarel. Ürituse baasiks on Noarootsi kool Pürksis. EOÜ suvepäevad on linnuhuviliste suurim kokkusaamine Eestis ning see on avatud kõigile huvilistele, osalemiseks ei pea olema ühingu liige. Kahe päeva jooksul toimuvad loengud, praktiline õpe, väliretked ja ringsõidud ning meelelahutus. Eraldi tegevused on lastele ja noortele. Lähem teave ilmub maikuu EOÜ kodulehel jm.

■ Eesti Ornitoloogiaühing koon-dab andmeid Eesti **järvede linnustiku** kohta, et saada ülevaade selle seisundist ja pikaajalistest muutustest. Palume teada anda kõigist järvelinnustiku pesitsusaegsetest (mai ja juuni) loendustest ning isiklikest vaatlustest. Loetud võib olla vaid osa liike, kuid oluline on, et andmed oleksid olemas kogu järve kohta. Oodatud on ka väga vanad andmed. Lisateave: joosep.tuvi@eoy.ee.

Eesti Ornitoloogiaühing

Veski 4, Tartu 51005

Telefon: 742 2195

E-post: eoy@eoy.ee

Tiirutaja toimetaja: Riho Kinks

Telefon: 508 6690

E-post: riho.kinks@eoy.ee

Tiirutaja ilmub neli korda aastas

Lehe väljaandmist on peale märgitud autorite toetanud Keskkonnavesteringute Keskus ja RSPB.

Küljendus: Eesti Loodusfoto

ISSN: 1736-6844

